

PABLO NERUDA

Ayaklarına
Dokunurum
Gölgede

YENİ BULUNMUŞ ŞİİRLER

2. BASKI
Çeviri: ADNAN ÖZER

♥ can
şir

PABLO NERUDA
Ayaklarına
Dokunurum Gölgede
YENİ BULUNMUŞ ŞİİRLER

Tus pies toco en la sombra y otros poemas inéditos, Pablo Neruda

© 2014, Pablo Neruda ve Fundación Pablo Neruda

© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2017

2. basım: Ocak 2018, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Editör: Erdal Alova

Düzeltili: Mert Tokur, Burçak Karabağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-3369-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750733697

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

PABLO NERUDA
Ayaklarına
Dokunurum Gölgede
YENİ BULUNMUŞ ŞİİRLER

ŞİİR

İspanyolca aslından çeviren

Adnan Özer

♥can

Pablo Neruda'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kuruntular Kitabı, 2007

Kuşlar Sanatı, 2010

Yeryüzünde Konaklama, 2015

PABLO NERUDA, 12 Temmuz 1904'te Şili, Parral'da doğdu. Asıl adı Neftalí Ricardo Reyes Basoalto'dur. Çek yazar Jan Neruda'yı okuduktan sonra Pablo Neruda yazarlık adını kullanmaya başladı. 1921'de ilk şiir kitabı *La canción de la fiesta*'yı (Festival Şarkısı) yayımlandı. Seylan, Burma, Singapur, Arjantin, İspanya ve Meksika'da konsolosluk görevinde bulundu. 1945'te senatör seçildi ve Komünist Partisi'ne katıldı. Parti 1949'da yasadışı ilan edilince çeşitli ülkelerde siyasal sürgün olarak yaşadı. 1953'te Şili'ye döndü. 1971'de Paris Büyükelçiliği'ne atandı. Aynı yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Hastalanınca yurduna döndü ve Salvador Allende hükümetinin darbeyle devrilmesinden kısa bir süre sonra Santiago'da öldü (23 Eylül 1973). Aldığı önemli ödüller arasında Aztek Kartalı (Meksika, 1946) ve Uluslararası Barış Ödülü (Nâzım Hikmet'le birlikte, 1950) yer alır.

ADNAN ÖZER, 1957'de Tekirdağ'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Yayımlanmış altı şiir kitabı bulunmaktadır. Bunlardan *Zaman Haritası*, 1991 Cemal Süreya Ödülü'ne, *Yol Şarkıları*, 2016 Fazıl Hüsni Dağlarca Ödülü'ne (Cenk Gündoğdu ile birlikte) değer görüldü. *Ölümsüz Şarkı Victor Jara ve Fernando Pessoa 20. Yüzyılın Yalnızı*, (Rüstem Arslan'la birlikte), *Hayal Tâbirleri ve Küçük İstasyon* (çocuk edebiyatı) diğer yapıtlarıdır. *Üç Çiçek, Düşler, E Edebiyat ve Kaçak Yayın* çıkardığı dergiler arasındadır. Pablo Neruda, Octavio Paz, F. García Lorca, Antonio Machado ve Rubén Darío gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırmıştır.

İçindekiler

Çevirmenin açıklaması	11
Sunu	13
AŞK ŞİİRLERİ	
1	19
2	20
3	22
4	23
5	28
6	29
ÖBÜR ŞİİRLER	
7	35
8	38
9	40
10	43
11	44
12	46
13	47
14	49
15 / And Dağları'na	51

16	56
17	59
18	61
19	63
20	65
21	67
TIPKIBASIMLAR	69
NOTLAR	101

Çevirmenin açıklaması

Pablo Neruda çok verimli bir şairdi. Bir kartpostalın arkasına yazıp altına 30 Haziran 1915 tarihini attığı ilk şiirinden sonra, hayata gözlerini yumduğu 1973 yılının 23 Eylül gününe kadar yüzlerce şiir yazdı. Ardından otuzu aşkın şiir kitabı bırakmıştı ama yaşlı evinde gün yüzüne çıkmamış birçok şiir bulunmaktaydı. Nitekim ölümünden bir yıl sonra, "Elegia" (Ağıt) adlı bir dosya, yine aynı adla Losada Yayınevi tarafından yayımlandı. Bu kitapta Nâzım Hikmet'e bir "ağıt" yer almaktadır... İspanya'daki Seix Barral Yayınevi büyük şairin ardından bıraktığı şiirleri kitap olarak yayımlamak istiyordu. Bu işle de Neruda'nın arkadaşı ve de önemli bir şair olan Yayın Direktörü Pere Gimferrer meşguldü. Neruda'nın eşi Matilde Urrutia'nın da katılımıyla bu çalışmalar sonucunda, 1989 yılında *El Rio Invisible* (Görünmeyen Nehir) ve 1996 yılında *Cuadernos de Temuco* (Temuco Defterleri) adlarıyla iki kitap daha yayımlandı. Matilde Urrutia 5 Ocak 1985 tarihinde bu dünyadan ayrıldığına göre bu kitaplar için yapılan çalışmalara katılamadığı açıktır. Eşinin mirasının bakımı ve korunmasının sorumluluğunu üstlenen Matilde Urrutia, onun yazdığı ne varsa toparlamaya ve korumaya çalıştı. Bu sorumluluk daha sonra 4 Haziran 1986 tarihinde kurulan Pablo Neruda Vakfı'na geçti. Türkçe çevirilerini okuyacağınız 21 şiir, Pablo Neruda Vakfı'nın 2011 yılı içerisinde belgeler üzerinde yürüttüğü çalışmalar esnasında ortaya çıkmıştır. Edebiyat dünyasında büyük bir buluntuydu bu. Vakfın yöneticileri sürprizi duyurmak için acele etmediler; olayın duyurulması 18 Haziran 2014 tarihinde düzenlenen basın toplantısıyla

oldu. Zamanlama biraz da 23 Ekim günü başlayacak Şili Santiago Uluslararası Kitap Fuarı'nda bu konuda yapılacak sunum gözetilerek ayarlanmış olsa gerektir. Fuarda sunumu yapan Pere Gimferrer'den başkası değildi. Gimferrer şöyle diyecekti: "Son yıllarda Hispanik yazında en büyük buluntu, evrensel önemde bir edebi olay!"

Çevirileri Seix Barral'ın, *Tus pies toco en la sombra y otros poemas ineditos* (Ayaklarına Dokunurum Gölgede ve Öbür Yayınlanmamış Şiirler) başlığıyla yayımladığı kitabın, Ocak 2015 tarihli ilk baskısından yaptım. Kitabın hemen başındaki Pablo Neruda Vakfı Kütüphanesi ve Arşiv Direktörü Dario Osés'in "giriş" yazısını –olduğu gibi– çevirdim. Daha sonra yer alan Pere Gimferrer'in aynı nitelikteki yazısını ise çevirmediğim. Bunun nedeni yazının, içindeki pek çok açıklama ve yorumla İspanyol okurlara hitap etmesiydi. Fakat o açıklama ve yorumlardan şiirler için düşünülen notlar kısmında yararlandığımı da söylemeliyim. Bu bakımdan Gimferrer'e teşekkür borçluyum. Özel olarak da Serdar Çelik'e teşekkür ediyorum; bu yaz ortasında bitirdiğim çeviride, İspanyolca sözcüklerin iç yapısındaki dil olgularına göre Türkçeleriyle karşılaştırmasında bana yardımcı oldu... Erdal Alover'ın bu kitabın editörlüğünü üstlenmesinin benim için ayrı bir şans olduğunu da belirtmeliyim. Her şey Neruda'nın, o çok sevdiğimiz Türkçe sesleniş adınaydı.

Adnan Özer
24 Kasım 2016, Taşlıtarla

Sunu

Pablo Neruda Vakfı, 1986 yılından bu yana, şairin mirasının bakımı ve korunmasının sorumluluğunu üstüne almıştır. Bu varlık, onun kendi elyazısı ve daktiloyla yazılmış yapıtlarından oluşan geniş bir toplam demektir. Toplamdaki yapıtlar, kâğıdın korunması için özel olarak tasarlanmış kutularda tutulmakta ve ısı kontrollü, zırlı bir kasanın içinde korunmakta olup tüm güvenlik önlemleri de alınmış durumdadır.

Günümüze kadar yayımlanmamış olan bu şiirler, başta şairin dul eşi Matilde Urrutia'nın gözünden kaçmıştı. Urrutia, toplamı düzenleyen ve bulunması zor, yayımlanmamış ya da gözden ırak köşelerde unutulmuş metinleri toplamaya başlayan ilk kişiydi. İşine gösterdiği özene rağmen bazı şiirler hâlâ yayımlanamamıştı.

Haziran 2011'de Pablo Neruda Vakfı şairin, bulabildikleri tüm yayımlanmamış elyazısı ve daktilo metinlerini içeren bir katalog hazırlamaya koyuldu. Bu katalog, orijinal metinlere açıklama getiriyor, hangi metnin hangi kitaba ait olduğunu belirtiyor; metinlerin tamamlanmış mı yoksa yarım mı bırakılmış olduklarını belirliyor ve onları yayımlanmış emsalleriyle karşılaştırıyordu. Bu iş toplamdaki her belgenin dikkatlice incelenmesini gerektiriyordu ve de büyük sürprizlere gebe oldu.

Bu olay, Neruda'nın şiirinin tam kalbine, tüm ilkel maddeselliğiyle olağanüstü bir yolculuk yapmamızı sağladı. Çünkü orijinal metinler üzerinde çalışmak bir bakıma, şairin nabzına dokunmak gibiydi. Taslakları görmek, her şiirin yazıldığı ilk âna dönmek demektir. *Maremoto* isimli kitabında Neruda, de-

nizin kuma gömdüğü organizmaları ve enkazı betimler. Bu yazmalar üzerine çalışırken, ara sıra mısraların dalgalarının kâğıda vurup geri çekildiğini, böylelikle tüm revizyonları ve yeniden değerlendirmeleri beraberinde götürüp bize her şiirin en taze halini bıraktığını hissedebiliyorduk.

Özellikle elyazması metinleri, yani büyük olasılıkla çoğu şiirin ilk versiyonlarını incelemek oldukça heyecan verici oldu. Bu metinlerdeki dizelerde yukarı ya da aşağı doğru kaymalar vardı. Zaman zaman ya üzeri tamamen çizilmiş ya da düzeltilmiş kelimelerle kesiliyorlardı.

Başka detayların da farkına varmaya başlamıştık, şairin çalışmalarını yaptığı materyaller gibi: ellili ve altmışlı yıllardan okul defterleri, kâğıt istifleri, çeşitli boylardaki bloknotlar (bazıları farklı ülkelerden değişik işaretlerle kaplıydı), üniversite defterleri, farklı renklerde mürekkepler. Neruda kimi kez yolculuk ettiği gemilerin yemek menülerine ya da müzik programlarına notlar almıştı; dizeleri aperitifler, ana yemekler, tatlılar ve şarapların arasından seçebiliyordu.

Zaman zaman daktiloyla yazılmış metinlerin de elle yapılmış düzeltmelerle dolu olduğunu görebiliyorduk. Aynı zamanda, oldukları gibi temiz ya da en alt düzeyde müdahale edilmiş şiirler de vardı. Böylece şairin parmaklarından harflere, mürekkepten daktilo şeridine, asıllarından karbon kopyalara gittikleri yolu takip ederek basılı versiyonları oluşturabildik.

Ne var ki bazı şiirler, nihai olabilecek bu yolda bize kafa tutuyor gibiydiler. Bunlar azınlıktaydı, fakat bu istisnai durumları onları daha da merak uyandırıcı kılıyordu. Yayımlanmamış şiirlerin istisnai durumlarına sebep olarak gösterilebilecek herhangi bir işaret ya da belirti yoktu. Neruda'nın sayısız kitap ve antolojilerinde bu şiirlerden bir iz aradık, tekrar tekrar bakındık ama hiçbir şey bulamadık. Sanki şiirler şairin yazılardan bir ormanda, binlerce kâğıt ve yüz binlerce kelimenin arasına gizlenmişlerdi; kaçak ve fethedilmemiş olarak kalmak istiyorlardı.

Bu yayımlanmamış şiirler, ellili yılların başından şairin 1973'teki ölümüne kadar geçen zamana dağılmışlardı. Uyarlama işlemi şairin yazış tarzına sadık kalınarak yapıldı. Anlam karmaşası olmayan yerlerde vurgu imleri eklemek dışında, özellikle de noktalama işaretlerinin eksik olduğu noktalarda

yazıların kendi ortografisi korundu. Bu tıpkıbasım nüsha, elyazısıyla yazılmış bazı şiirleri de içeriyor ve üzerine yazıldıkları materyallerin çeşitliliğiyle ilgili örnekler veriyor. Kitabın sonundaki notlarsa, yazılış tarihleri ve Neruda'nın çalışmalarının bütününde aldıkları yerle ilgili ipuçları vererek her yazının özelliklerini ortaya koyuyor. Bu yazıların yayımlanmış şiirlerin birer çeşitlemeleri olmadığını, her şiirin kendi hayatı olduğunun altını çizmek gerekmekte; her birinin Neruda şiirinin büyük temaları içinde yer edindiğini görebiliyoruz: aşk, Neruda'nın anavatanının coğrafyası ve tabiatı, dünya ve içindeki tüm unsurlar, yaşamöyküsü, şair olarak yükümlülükleri, seyahatleri, çalışmaları ve insanın emekleri, kendinin tasvirleri.

Edebî kalite ve içerik bakımından bu şiirler, hiç kuşku yok ki Pablo Neruda'nın yayımlanmış eserleri arasında yer almayı hak ediyorlar. Bu şiirlerin ortaya çıkmasının şairin bitmez tükenmez doğasının bir kanıtı olduğuna inanıyorum. Bitmez tükenmez deyişim, yayımlanmamış metinlerin el değmemiş bir biçimde bulunmasından ötürü değildir; –kaldı ki bu olay bile oldukça nadir görülebilen, en önemli edebiyat olaylarından biridir– bunun nedeni, onun muazzam külliyatı için yapılmış sayısız ve çok çeşitli yeniden yorumlamaların tekrar okunmalarını sağlamasıdır.

DARIO OSES
Pablo Neruda Vakfı
Kütüphanesi ve Arşivi Direktörü

AŞK ŐİRLERİ

Ayaklarına dokunurum gölgede, ellerine ışıkta,
yol gösterir bana kartal gözlerin uçarken de
Matilde, ağzından öğrendim öpüşlerle,
öğrendi dudaklarım hemhal olmayı ateşle.
Ah o kesin yulaf mirası bacaklar,
kırların kalbine
uzanan savaş,
dayadım da kulaklarımı sinene
kanım işledi o saat dağlı sesine.

Asla yalnız değilim
seninle yeryüzünde,
ateşlerden geçerken bile.
Yalnız değilim asla.
Toplarken
seninle şafağın
mahmur ışık oklarını,
baharın körpe yosununu.
Seninle,
seçmediğim
ama
biricik
savaşımda,
seninle caddelerde
ve de kumsalda, seninle
aşkımla, yorgunluk,
ekmek, şarap,
yoksulluk ve kızgın güneşte,
yaralar, eziyet,
neşe seninle.
Olanca ışık, gölge,

yıldızlar,
biçilmiş buğday,
boylu ayçiçeklerin
taçları, kendi ağırlıklarıyla
eğilmiş, uçuşu
karabatağın, yarıp geçiyor
gökyüzünü
deniz haçı gibi,
bütün uzay, güz, karanfiller,
asla yalnız değilim, seninle,
seninle toprak, seninle deniz, hayat,
ne kadarsam, ne katarsam ve ne denli çığırksam,
bu aşkın
özü, toprak,
deniz,
ekmek ve hayat.

*Dünyadaki bütün yoksulların
ve bütün âşıkların büyük
şairi Pablo Neruda, Türkçede
de okurların dilinden
düşmeyen şiirleriyle yaşıyor.*

“Neruda, bütün dillerde 20. yüzyılın en büyük şairi.”

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Türkiyeli şiirsevenler arasında yaygın beğeni kazanan Şilili şair Pablo Neruda'nın, ölümünden sonra evinde bulunan 21 şiirini, elyazmalarıyla birlikte yayımlamaktan kıvanç duyuyoruz. Şairin karısı Matilde'den esinlenerek yazdığı şiirler bir önsöz ve kapsamlı notlarla birlikte Neruda okurlarına sunuluyor. Matilde'nin ölümünden sonra, şairin tüm arşivinin sorumluluğunu üstlenen Pablo Neruda Vakfı, uçak menülerine, kartpostallara, bloknotlara yazılan şiirleri kırmızı bir kutu içinde bulmuş, ciddi bir edisyondan geçirdikten sonra yayımlamıştır.

Şair Adnan Özer'in İspanyolca aslından yaptığı çevirilerle bu şiirler, Türkçede ilk kez yayımlanıyor.

